

Representantforslag 133 S

(2009–2010)

fra stortingsrepresentantene Frank Bakke Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve

Dokument 8:133 S (2009–2010)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Frank Bakke Jensen og Elisabeth Røbekk Nørve om eier- og maktforholdene i fiskerinæringen

Til Stortinget

Bakgrunn

Norge står over et av verdens mest produktive havområder, og har en posisjon som en fremtidsrettet og ledende aktør i det globale sjømatmarkedet. Fiskerinæringen er viktig for sysselsettingen og verdiskapingen langs kysten. Norsk sjømateksport var i 2009 på 44,7 milliarder kroner. Økningen er på hele 6 milliarder kroner fra 2008, viser tall fra Eksportutvalget for fisk. Villfanget sjømat endte på 18,7 milliarder kroner som er en svak økning fra 2008. Lodde, sild, hyse og klippfisk av sei kan notere rekorder i 2009. Derfor er det viktig å sikre videre utvikling i denne næringen. Skal verdier og videre utvikling sikres, er det blant annet viktig at generasjonsskifter skjer på en hensiktsmessig måte.

Utviklingen har gått i retning av færre og mer effektive fiskebåter. Samtidig har Norge en sammensatt fiskeflåte både med hensyn til størrelse og type fiskeredskap. Det gjelder havfiskefartøyer og et stort antall større og mindre kystfiskefartøyer. Tall fra Fiskeridirektoratet per 12. februar 2009 viser at antallet fiskere, med fiskeri som hovedyrke, har gått fra 80 387 personer i 1940, til 17 160 i 1995 og videre nedover til 10 307 i 2008. Dette henger sammen med endringer av fangstmetoder, båtene og av utviklingen i samfunnet for øvrig.

Hvem som kan drive fiske som yrke, er regulert ved lov om retten til å delta i fiske og fangst (deltakerloven). Deltakerlovens formål er å tilpasse fiskeflåtens kapasitet til ressursgrunnlaget, øke lønnsom-

heten og verdiskapingen i næringen og å legge til rette for at høstingen fortsatt skal komme kystbefolkningen til gode. Et fartøy kan ikke nyttes til ervervsmessig fiske eller fangst uten at det er gitt ervervstillatelse av Fiskeri- og kystdepartementet.

Ervervstillatelse kan gis til den som er norsk statsborger. Det er også et krav for ervervstillatelse at man har drevet ervervsmessig fiske eller fangst på eller med norsk fartøy i minst tre av de siste fem årene og fortsatt er knyttet til fiske- og fangststyrket. Dette omtales som et aktivitetskrav. For selskap eller sammenslutning kan ervervstillatelse bare gis dersom personer som oppfyller kravet til aktivitet, innehar mer enn 50 pst. av eierinteressene og faktisk har tilsvarende kontroll over virksomheten. Fiskeri- og kystdepartementet kan i særlige tilfeller gjøre unntak fra aktivitetskravet. Når et fartøy overtas ved arv, skal den nye eieren gis tidsbegrenset ervervstillatelse i inntil fem år inntil aktivitetskravet er oppfylt. Slik tidsbegrenset ervervstillatelse kan også gis ved overføring av fartøyet som ledd i generasjonsskifte til fordel for personer som kan få arverett etter arveloven kapittel I (Arv på grunnlag av slektskap). Gjenlevende ektefelle i uskiftet bo, jf. arveloven kapittel III (Rett til uskifte på grunnlag av ekteskap), kan gis en tidsbegrenset ervervstillatelse så lenge uskifteboet består.

Søknad om ervervstillatelse kan avslås dersom innvilgelse ikke er ønskelig ut fra hensyn til lovens formål, herunder fiskeflåtens distriktmessige fordeling eller dersom fartøyets tidligere eier er tildelt statlig støtte for fartøyet for å redusere fangstkapasiteten i flåten eller fartøyeieren grovt eller gjentatte ganger har overtrådt fiskerilovgivning.

Det har til tider vært mye debatt rundt dispensasjonsadgangen, noe som har resultert i at mange har tatt til orde for at deltakerloven er moden for revisjon. En gjennomgang Fiskeri- og kystdepartementet foretok om avslag gitt på bakgrunn av at tillatelse ikke er

ønskelig ut fra lovens formål, viste at det fra 1985 til 2006 var 27 søknader hvorav 12 ble innvilget. En del av de innvilgede sakene gjaldt minoritetsaksjonærer fra Sør-Norge som kjøpte seg opp i selskap til de hadde aksjemajoritet, og slik at fartøyets eierskap ble sørnorsk. Noen av tilfellene gjaldt eierskifter i fiskeindustribedrifter hvor anlegg og virksomhet blir værende i nord sammen med trålerne som sørger for råstofftilførselen, men hvor eierskifte har medført endring fra nord til sør. En del tillatelser gjaldt salg av såkalte småtrålere fra fiskeindustrien til aktive fiskere.

Høyres stortingsgruppe ba Stortingets utredningsseksjon undersøke hvordan fordelingen av henholdsvis verdier, ressurser og eiere mellom «nord» og «sør», samt å ta rede på hvor eierne bak selskapene som er registrert i henholdsvis nord og sør, faktisk bor. Ved kontakt med Fiskeridirektoratet fikk Stortingets utredningsseksjon vite at direktoratet har et eierregister der de skal ha en oversikt over eiere på 1. ledd, men at eierskapet innen fiskerinæringen er spredt bakover i mange ledd, med flere forgreninger, slik at de ikke har en fullstendig oversikt over hvem som er eiere. Videre fikk utredningsseksjonen opplyst at det er blitt mer vanlig å opprette aksjeselskaper innen næringen. Stortingets utredningsseksjon fikk på bakgrunn av dette opplyst at det vil bli «en unøyaktig statistikk» hvis man baserer seg på Fiskeridirektoratets eierregister for å forklare hvordan fangstverdien fordeles i forhold til eier.

Forslagsstillerne mener det er uheldig dersom ansvarlig direktorat har et system der deres egne statistikker er unøyaktige, og at det også er uheldig at det offentlige ikke har oversikt over de reelle eier- og maktforholdene i næringen, når regelverket nettopp har slik regulering som formål.

Å ha reguleringer på omsetning av fartøy kan ha gode grunner for seg fordi det er forskjeller mellom kyst- og havfiskeflåten. Men det er et paradoks at loven i praksis er til større hinder for vekst blant små og mellomstore aktører enn hos gigantene i norsk fiskerinæring. Forslagsstillerne mener at norsk fiskerinæring i så måte kan sies å befinne seg i en grøft, og spørsmålet er hvordan man kan legge til rette for de små og mellomstore uten så og si å havne i den andre grøfta reguleringsmessig.

Det er en viss inkonsekvens i at fiskebåteiere kan ha ubegrensede eierandeler i fiskeindustrien, mens industrieiere møter begrensninger dersom de ønsker å erverve et fiskefartøy. Endringene i fiskeriene, både teknisk og økonomisk, har ført til at mer av fisken kan fryses og bearbeides om bord. I tillegg har det blitt gitt rene kjøpetillatelser til fiskefartøy/fiskebåtrederier. Dette har ført til at fiskere kan være vertikalt integrert helt inn i markedet uten å drive fiskeindustri

eller å investere i industribedrifter. Konkurransemesig har det dermed oppstått en situasjon hvor aktørene innenfor sjømatnæringen som industrielt sett er svært lik hverandre, har ulike konkurranseforhold. Mange har også ment at grensen mellom nord og sør er uheldig, fordi den blant annet betyr at en båt blir mindre verd når den krysser «grensen» nordover. Formålet med begrensningen var å styrke næringen i Nord-Troms og Finnmark, men effekten har vært motsatt på grunn av verdifallseffekten. Det eksisterer også smutthull, fordi eieren kan flytte og ta med seg båten (kvoten). Det har også vært eksempler på bruk av stråmenn. Av hensyn til fiskernes forutberegnelighet og rammevilkår bør dette forholdet sees nærmere på og forslagsstillerne utelukker ikke at bestemmelsene burde skille mellom store og små fartøy.

Ved generasjonsskifter ser vi regelmessig at den som overtar båten trenger dispensasjon, fordi han eller hun ikke oppfyller aktivitetskravet. Det er viktig at et normalt generasjonsskifte kan foregå uten myndighetenes «velsignelse», og forslagsstillerne mener regelverket bør endres slik at dispensasjon gis ved overtakelse i generasjonsskifter. I tråd med samfunnsutviklingen for øvrig vet forslagsstillerne at mange fiskere har sin arbeidsdag på kontoret. Det er en premiss forslagsstillerne mener samfunnsdebatten må være åpen på.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

I

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak som redegjør for de reelle og underliggende eier- og maktforholdene i fiskerinæringen.

II

Stortinget ber regjeringen legge frem en sak om begrensningene i deltakerloven, hvor det redegjøres for om disse bidrar til at lovens mål faktisk nås, hvilke positive og negative konsekvenser eierbegrensningene har hatt og har, samt å vurdere et skille basert på båtenes størrelse.

III

Stortinget ber regjeringen endre regelverket slik at generasjonsskifter kan skje på en mer ubyråkratisk måte, samt legge frem en sak for Stortinget som gjør rede for problemstillinger knyttet til generasjonsskifter i familieeide selskaper.

11. mai 2010